

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Dr Tadeusz Karol Kopyś

Uniwersytet Jagielloński

2. Wykształcenie, posiadane dyplomy, stopnie naukowe

-dyplom magistra nauk humanistycznych uzyskany na Wydziale Humanistyczno-Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (październik 1991 roku). Tytuł pracy: *Wydarzenia polityczne na Węgrzech w latach 1905-1910 w opinii prasy galicyjskiej*. Promotor prof. dr hab. Wacław Felczak oraz dr hab. Antoni Cetnarowicz,

-dyplom doktora nauk humanistycznych uzyskany na Wydziale Humanistyczno-Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (kwiecień 2001 r.). Temat pracy: *Kwestia narodowościowa i miejsce Węgier w Europie Środkowej w poglądach Oszkara Jasziego w latach 1914-1923*. Promotor: Prof. dr hab. Antoni Cetnarowicz.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

-od 1 września 2000 roku do 30 września 2004 roku – Instytut Pamięci Narodowej w Krakowie

- od 1 października 2004 roku do chwili obecnej – Instytut Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego:

- od 1 października 2004 roku do 30 września 2005 roku na stanowisku asystenta,
- od 1 października 2005 roku na stanowisku adiunkta.

- od października 2005 roku do lutego 2013 roku zatrudniony na stanowisku wykładowcy w Śląskiej Wyższej Szkole Zarządzania im. Gen. Jerzego Ziętka w Katowicach.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dziennik Ustaw nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami):

4.1 Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dziennik Ustaw nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami), jako osiągnięcie stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuję monografię naukową zatytułowaną „Stosunki polsko-węgierskie w latach 1945-1970” oraz pięć artykułów naukowych dotyczących dziejów Węgier i stosunków polsko-węgierskich. Wspomniana monografia naukowa ukazała się nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w 2015 roku. Wśród innych artykułów dotyczących stosunków polsko-węgierskich i dziejów Węgier pragnę wymienić następujące opracowania. Oto pięć wskazanych artykułów:

- Tadeusz Kopyś, Węgierska opozycja po 1956 roku – zarys problemu [w:] Hereditas Mercaturae, Księga pamiątkowa dedykowana świętej pamięci profesorowi Stanisławowi Miklaszewskiemu, pod red. Pawła Czubika i Zdzisława Macha, Kraków 2012, s. 227-248.

- Tadeusz Kopyś, *From History of Hungarian Autonomy in Transylvania in 1952-1968*, Politeja - Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, nr 2/2(10/1) r. 2008, s. 175-186.
- Tadeusz Kopyś, Komitety rewolucyjne na Węgrzech w okresie rewolucji 1956 roku [Revolutionary Committees in Hungary during Revolution 1956] [w:] „Pamięć i Sprawiedliwość”, pismo Instytutu Pamięci Narodowej, R. 2006, nr 9, ss. 125-139.
- Tadeusz Kopyś, Komunistyczna Partia Czechosłowacji i społeczeństwo Czechosłowacji wobec kryzysu politycznego na Węgrzech i w Polsce w 1956 roku [w:] materiały z międzynarodowej konferencji naukowej w Poznaniu w dniach 22-23 czerwca 2006 –Poznański Czerwiec 1956 - Uwarunkowania -Przebieg – Konsekwencje, Poznań 2007, s. 133-149.
- Tadeusz Kopyś, Wizje polityki zagranicznej Węgier i ich rola w ramach Grupy Wyszehradzkiej, Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej (Lublin), rok 11 (2013), zeszyt 1, s. 53-81.

Omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Wybór tematyki głównego osiągnięcia naukowego w omawianym okresie wynika głównie z moich dotychczasowych zainteresowań oraz doświadczeń badawczych. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na Wydziale Humanistyczno-Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego moje zainteresowania badawcze nadal koncentrowały się wokół szeroko rozumianej tematyki węgierskiej i stosunków polsko-węgierskich. Znajomość tej problematyki jest dość skromna w polskich naukach humanistycznych i społecznych. Dotychczasowe opracowania historii Węgier mają charakter monografii, które koncentrowały się sprawach kulturalno-literackich, ekonomicznych bądź też omawiały dzieje Węgier do 1945 roku (czasy powojenne w postaci kalendarium). Tymczasem Węgry stają się ważnym elementem polityki europejskiej a w szczególności polityki regionalnej w Europie Środkowej. Rozumienie przeszłości i polityki tego państwa ma

duże znaczenie w pracach wielu krajowych instytucji zajmujących się polityką zagraniczną, polityką regionalną Unii Europejskiej oraz przemianami społecznymi w Europie Środkowej. Ponadto tezy o wielowiekowej przyjaźni polsko-węgierskiej nie mogą pozostać tylko pustymi słowami, ale partnerzy powinni o sobie wiedzieć więcej. Niestety trudności natury językowej i różnice pomiędzy językiem polskim a węgierskim powodują, że zbliżenie postępuje dość opornie.

Dzieje Węgier w czasach nowożytnych ze szczególnym uwzględnieniem XIX i XX wieku stanowią główną część moich zainteresowań naukowych.

Efektom tych poczynań jest:

- 3 monografie naukowe,

1) Tadeusz Kopyś, *Oszkár Jászi. Z dziejów idei federalizmu w Europie Środkowej w latach 1900-1920*, Wydawnictwo UJ, Kraków 2006.

2) Tadeusz Kopyś, *Historia Węgier*, Wydawnictwo Instytut Multimedialny, Kraków 2014,

3) Tadeusz Kopyś, „*Stosunki polsko-węgierskie w latach 1945-1970*”, Wydawnictwo UJ, Kraków 2015.

-autorstwo hasła do encyklopedii wydanej w Nowym Jorku (The Encyclopedia of Global HumanMigration)-

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781444351071.wbeghm280/abstract>

-3 artykuły na tematy historii Węgier i Europy Środkowej opublikowane za granicą, w tym:

- Jeden w Niemczech (Tadeusz Kopyś, Die Haltung der tschechischen und polnischen politischen Eliten zur Mitteleuropa-Konzeption Friedrich Naumanns, Bohemia Kt. 41 (2000), s. 326-342.)

- Jeden w Kanadzie (Hungarian Refugees In Scotland nad Canada 1956-1957 (Supplement), Hungarian Studies Review, vol XXXV, nr. 1-2 (2008), s. 3-7.

1. Dwa na Węgrzech (Tadeusz Kopyś, A hajdu- és a kozak kérdés a 16-17. századi lengyel nemesi köztársaságban és Magyarországon [w:] „Bathory Gábor és kora” pod red. Klary Papp i Annymarii Jeney-Toth, Debrecen 2009, s. 375-385

oraz

Tadeusz Kopyś, Polish „Rzeczpospolita” and Ferenc Rákóczi Emigration 1711-1735
(Konferencja naukowa zorganizowana przez Uniwersytet Środkowoeuropejski i Uniwersytet
Protestancki Károliego Gáspárara w Budapeszcie w dniach 23-25 września 2003 r. w
Budapeszcie)- Publikacja Uniwersytetu Środkowoeuropejskiego w 300-tną rocznicę
powstania Rákócziego [w:] STUDIA CAROLIENSIA, A Karoli Gaspar Reformatus Egyetem
folyoirata, 2004, 3-4, pod red. Balla Peter, Szabo Andras, s. 43-52.

- 3 artykuły na temat dziejów Węgier (także współpracy polsko-węgierskiej) w XX wieku:

- Tadeusz Kopyś, *Współpraca polskiej i węgierskiej opozycji w latach osiemdziesiątych XX wieku*, Pamięć i Sprawiedliwość nr 2(16), 2010 rok, s. 51-74.
 - Tadeusz Kopyś, *Węgierska opozycja po 1956 roku – zarys problemu* [w:] Hereditas Mercaturae, Księga pamiątkowa dedykowana świętej pamięci profesorowi Stanisławowi Miklaszewskiemu, pod red. Pawła Czubika i Zdzisława Macha, Kraków 2012, s. 227-248.
2. Tadeusz Kopyś, *From History of Hungarian Autonomy in Transylvania in 1952-1968*, Politeja
- Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego,
nr 2/2(10/1) r. 2008, s. 175-186.

Moje zainteresowania badawcze koncentrowały się od czasów studiów uniwersyteckich na historii Europy Środkowej i na dziejach Węgier w szczególności. Moja praca magisterska pisana pod opieką naukową prof. Wacława Felczaka (pod koniec prowadzonych prac pod opieką prof. Michała Pułaskiego) była zatytułowana „Wydarzenia polityczne na Węgrzech w latach 1905-1910 w opinii prasy galicyjskiej”.

Kontynuowanie badań nad tematyką historii Węgier i pobyt na stypendium w Eotvos Collegium w Budapeszcie w 1991 roku ukształtowało we mnie wrażliwość na zagadnienia wielokulturowości i wieloetniczności. Podczas studiów w Eotvos Collegium zebrałem nie tylko materiały do pracy magisterskiej, ale także źródła do późniejszej mojej publikacji na

temat kwestii narodowościowej na ziemiach węgierskich w latach 1867-1918. Praca ta ukazała się już po obronieniu mojej pracy doktorskiej, około 10 lat po pierwszym naukowym pobycie w Budapeszcie.

W międzyczasie, po ukończeniu studiów uniwersyteckich pracowałem w szkolnictwie (na etacie nauczyciela historii w miejscowościach Jadowniki, Łomno i w Nowem nad Wisłą). Latem 1995 roku przebywałem na stypendium w Budapeszcie w Instytucie Europejskim. Uzyskałem je dzięki węgierskiemu dyplomacie - wówczas pełniącemu stanowisko *attache* kultury Republiki Węgierskiej - Istvanowi Kovacsowi. Prof. Kovacs umożliwił mi pobyt na stypendium pod warunkiem podjęcia poważnym badań nad dziejami Węgier, których zwieńczeniem miała być rozprawa doktorska. Obiecałem podjąć takie badania i zakończyć je napisaniem poważniejszej monografii. W 1996 roku przenieśliem się ponownie do Krakowa, gdzie rozpocząłem studia doktoranckie na Uniwersytecie Jagiellońskim (w Międzywydziałowym Centrum Studiów Europejskich, pod naukowym patronatem prof. Antoniego Cetnarowicza). Tematem pracy była postać węgierskiego radykała Oszkara Jaszięgo, który w 1914 roku założył Partię Radykalną i był jednym z bardziej znanych polityków węgierskich, którzy dążył do federalizacji Austro-Węgier oraz takiego rozwiązania kwestii narodowościowej aby nie spowodowała ona rozpadu tego wieloetnicznego państwa. Pracę doktorską obrobiłem w kwietniu 2001 roku na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W czasie obrony doktoratu pracowałem w krakowskim oddziale Instytutu Pamięci Narodowej. Dostęp do cennych materiałów zgromadzonych w Instytucie Pamięci Narodowej zaowocował powstaniem kilku publikacji popularnonaukowych, które ukazały się w *Biuletynie Instytutu Pamięci Narodowej*:

1. Tadeusz Kopyś –UCHODŹCY POLSCY NA WĘGRZECH W LATACH 1939-1944, Biuletyn IPN nr 3 (14)/2002
2. Tadeusz Kopyś – „Azyl dla Węgra w PRL”, Biuletyn IPN nr 2/2004.
3. Tadeusz Kopyś - "REALISTA", "SZCZERY" I "TURYSTA" WYRUSZAJĄ NA "PODHALE", nr. 8-9/2003.

Pierwszy z artykułów ukazał się w numerze dotyczącym Polonii na świecie. Drugi dotyczył krótkiej analizy statusu bezpaństwowca w PRL na przykładzie emigranta węgierskiego Zoltana Imrecze, który po rewolucji 1956 roku znalazł się w Polsce i tu poprosił o azyl (sprawa bardzo rzadka jak na realia dwóch państw totalitarnych). Tekst dotyczył jego perypetii życiowych w Krakowie, gdzie trafił i borykał się z władzami komunistycznej Polski.

Wreszcie trzeci artykuł dotyczył Praskiej Wiosny w relacjach dokumentów w doniesieniach tajnych współpracowników Służby Bezpieczeństwa.

W czasie pracy w Instytucie Pamięci Narodowej natknąłem się teczkę z materiałami związanymi ze tzw. „słowackim nacjonalizmem”. Zawierały one dokumenty na temat Słowaków w Polsce i na emigracji USA w latach 1945-1970. Materiały tam zgromadzone wykorzystałem do napisania tekstu o odrodzeniu się słowackiego poczucia narodowego wśród Słowaków w Polsce po 1956 roku. Tekst omawiał aktywność słowackiego komitetu narodowego, który powstał w USA po 1956 roku i brał w obronę Słowaków żyjących w Polsce:

1. Tadeusz Kopyś, *Trzy listy które wstrząsnęły Spiszem i Orawą. Z dziejów problemu narodowościowego na Spiszu i Orawie w latach pięćdziesiątych XX w* / Kopyś Tadeusz, *Krakowski Rocznik Archiwalny* nr 12 (2006), s. 235-242.

Tematyka narodowościowa odbiła piętno na moich badaniach także nieco później. W trakcie poszukiwań materiałów do mojej rozprawy habilitacyjnej natknąłem się w zasobie Instytutu Pamięci Narodowej na materiały dotyczące mniejszości narodowych w Polsce po 1945 roku. Szczególnie interesujący wydawał mi się materiał na temat mniejszości niemieckiej. Tak powstał tekst na temat mniejszości niemieckiej w Polsce po 1956 roku, a także dwie inne publikacje odnoszące się do zagadnień narodowościowych w Europie Środkowej w XX wieku.

1. Tadeusz Kopyś, *Wzrost aktywności mniejszości narodowych w Polsce po przemianach październikowych w 1956 r., Przegląd Archiwalny IPN, t. 6/2013.*
2. Tadeusz Kopyś, *Położenie mniejszości węgierskiej w Wojwodinie w drugiej połowie XX wieku* [w:] *Bałkany u progu zjednoczonej Europy*. Kraków 2008
3. Tadeusz Kopyś – *Stosunki narodowościowe na Rusi Zakarpackiej w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*" [w:] *Węgry i dookoła Węgier*, pod red. St. Pijaja i A. Cetnarowicza, Kraków 2005., s. 179 – 190.

Duża część mojej aktywności naukowej związana jest z problemami polityki i tematyki społecznej Węgier w XX oraz w XIX wieku. Ponadto część publikacji związana była ze stosunkami polsko-węgierskimi w ostatnich trzech stuleciach. Wziąłem udział w dwóch konferencjach naukowych, których owocem były publikacje. Pierwsza z nich miała miejsce w 2003 roku w Budapeszcie i była organizowana przez Uniwersytet Reformowany

(Karolyi Gaspar Egyetem) w Budapeszcie z okazji 300-lecia wybuchu powstania Franciszka (Ferenca) Rakocziiego. Wygłosiłem wówczas referat na temat stosunku Rzeczypospolitej wobec rzezonego powstania. Druga okazja nadarzyła się w 2008 roku, kiedy w Debreczynie i Nyirbator miała miejsce konferencja na temat rodu Batorych. Moje wystąpienie na tej konferencji dotyczyło porównania dwóch grup społecznych w XVII-wiecznej Europie Środowej – Kozaków i węgierskich hajduków.

- Tadeusz Kopyś, Współpraca polskiej i węgierskiej opozycji w latach osiemdziesiątych XX wieku, Pamięć i Sprawiedliwość, nr 2 (16) r. 2010, s. 51-75.
- Tadeusz Kopyś, Polityka wewnętrzna Rumunii w okresie powstania NSZZ „Solidarność”, Pamięć i Sprawiedliwość, nr 2 (16) r. 2010, s. 497-507.
- Tadeusz Kopyś, Komitety rewolucyjne na Węgrzech w okresie rewolucji 1956 roku [Revolutionary Commitees In Hungary during Revolution 1956] [w:] „Pamięć i Sprawiedliwość”, pismo Instytutu Pamięci Narodowej, R. 2006, nr 9, ss. 125-139.
- Tadeusz Kopyś, Komunistyczna Partia Czechosłowacji i społeczeństwo Czechosłowacji wobec kryzysu politycznego na Węgrzech i w Polsce w 1956 roku [w:] materiały z międzynarodowej konferencji naukowej w Poznaniu w dniach 22-23 czerwca 2006 –Poznański Czerwiec 1956 -Uwarunkowania -Przebieg – Konsekwencje, Poznań 2007, s. 133-149.
- Tadeusz Kopyś, Z historii węgierskiego federalizmu. Oszkár Jászi i jego koncepcja federacyjnej przebudowy naddunajskiego regionu Europy (From the history of Central-European Federalism. Oszkar Jaszi and his Conception of Federal Transformation of Dunabian Region)- [tekst w języku rosyjskim] [w:] Europa – czasopismo Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych Nr 4/2002 [EUROPA – paper of Polish Institute for Foreign Affairs (Warsaw) –text in Russian - From the History of Hungarian Federalism -Jaszi Oszkar and his Federal Conceptions].
- Tadeusz Kopyś, A hajdu- és a kozak kérdés a 16-17. századi lengyel nemesi köztársaságban és Magyarországon [w:] „Bathory Gábor és kora” pod red. Klary Papp i Annyamarii Jeney-Toth, Debrecen 2009, s. 375-385.
- Tadeusz Kopyś, Koncepcje federacyjnej przebudowy Europy Środkowej Oskara Jaskiego w latach 1914-1920 [w:] Koncepcje integracji w Europie a XX i XXI wieku, pod. red. Huberta Stysa, Toruń 2008, s. 181-195
- Tadeusz Kopyś, Inwigilacja Kościołów Europy Środkowej, [w:]Przegląd Powszechny, nr 11 (1011) z listopada 2005 r., s. 103-120.

W 2006 roku przebywałem w szkockim Instytucie Badań Humanistycznych (Institute for Advanced Study in Humanities) w Edynburgu. Mój oficjalny projekt badawczy dotyczył polityki regionalnej w Europie Środkowej oraz w Wielkiej Brytanii. Podczas studiów w bibliotece Uniwersytetu w Edynburgu natknąłem się na szereg ciekawych opracowań dotyczących najnowszej historii Szkocji oraz procesu budowy tożsamości narodowej Szkotów w ciągu ostatnich dwustu lat. Najbardziej zainteresował mnie proces dewolucji (decentralizacji administracji oraz stopniowej federalizacji Wielkiej Brytanii), który zachodzi w tym kraju od połowy XX wieku. Na ten temat napisałem dwa kolejne artykuły. Zostały one opublikowane:

1. Życie polityczne w Szkocji w okresie dewolucji [w:] Zeszyty Naukowe Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. J. Ziętka Katowice R 2011, nr 23, s. 16-28.
2. Fenomen *szkockiego nacjonalizmu* [w:] POLITEJA, pismo naukowe Wydziału SMiP Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2008 nr. 9 , s. 185-199.

Napisałem także trzeci artykuł na temat dziejów dewolucji w Walii, ale dotąd nie znalazłem pisma, w którym mógłbym go opublikować.

W 2004 roku przebywałem przez pięć miesięcy w Budapeszcie na stypendium w Collegium Budapest. Pobyt w tak prestiżowym centrum badawczym umożliwił mi dostęp do materiałów archiwalnych i bibliotek węgierskiej stolicy. Podczas tego pobytu na Węgrzech pojawiła się także wiadomość, że mogę od października 2004 roku podjąć pracę na Uniwersytecie Jagiellońskim. Rozpocząłem wówczas zbieranie materiałów do przyszłej monografii, która miała być rozprawą habilitacyjną. Początkowo miała to być praca omawiająca główne przełomy polityczne w krajach środkowej Europy (1956,1968 oraz 1980-1989) oraz zaprezentowanie jak społeczeństwa tych państw reagowały na przełomy/kryzysy polityczne w sąsiednim państwie. Było to jednak przedsięwzięcie zbyt śmiałe oraz wymagające wysiłku trzech historyków z krajów z krajów Europy Środkowej. Porzuciłem je i zbierałem materiały tylko na temat stosunków polsko-węgierskich.

Z zebranych materiałów postanowiłem przygotować rozprawę na temat stosunków polsko-węgierskich w latach 1945-1980. Podkreślam, że początkowo moje opracowanie miało obejmować także dekadę Gierka w Polsce i relacje polsko-węgierskie w tym okresie. Niestety, problemy z wydawnictwami, które potem podjęły się wydania opracowania a także

z powodu ograniczonych środków finansowych przeznaczonych na cele wydania publikacji ograniczono ramy chronologiczne opracowania (tylko do lat 1945-1970). W przyszłości zamierzam jednak opublikować pracę na temat stosunków polsko-węgierskich w latach 1970-1980.

Monografia zatytułowana „Stosunki polsko-węgierskie w latach 1945-1970” omawia poruszane dotąd w innych opracowaniach sprawy, ale poświęcono w niej wiele miejsca tematom do dziś nie poruszanych w dostępnych publikacjach tak w Polsce jak i na Węgrzech. Pomimo określeń, że stosunki polsko-węgierskie są „braterskie”, „tysiącletnie” to w ciągu ostatnich kilku stuleci zaistniało szereg płaszczyzn spornych, które rzutowały na ów nieskazitelny dotąd obraz.

Także w drugiej połowie XX wieku, w okresie dominacji komunistycznej państwa i społeczeństwa obydwu krajów funkcjonowały w pewnej ideologicznej alienacji, która uniemożliwiała prawdziwe poznanie się i wyrażenie faktycznych sympatii wobec siebie. Ideologia uniemożliwiała otwarte mówienie o pomocy polskim uchodźcom udzielonej przez rząd i społeczeństwo węgierskie w okresie II wojny światowej. Podobnie, na Węgrzech nie mówiło się otwarcie o pomocy polskiego rządu i społeczeństwa dla Węgier po stłumionej rewolucji 1956 roku. W monografii poruszono ten wątek oraz fakt, że pomoc społeczeństwa polskiego dla Węgier po 1956 roku była także tematem niewygodnym dla władz komunistycznych Budapeszcie. Dlatego też niektóre z tych „białych plam” w stosunkach polsko-węgierskich były zapomniane i wyciszane nawet do początku lat 70. XX wieku.

Moja monografia zatytułowana „Stosunki polsko-węgierskie w latach 1945-1970” omawia całość stosunków polsko-węgierskich w 25-leciu po II wojnie światowej: stosunki polityczne i międzypartyjne, kontakty gospodarcze i kulturalne. Ponadto zaprezentowano w niniejszym opracowaniu tematy nie poruszane dotąd tak w polskiej jak i węgierskiej literaturze historycznej a mianowicie kontakty sportowe, kościelne oraz współpracę Ministerstw Spraw Wewnętrznych i podlegających im tajnych służb wywiadowczych i Służby Bezpieczeństwa Polski i Węgier. (rozdział piąty)

Rozdział pierwszy monografii charakteryzuje nawiązanie stosunków polsko-węgierskich po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku. Wnikliwie przedstawiono tam sytuację w obydwu krajach i jej wpływ na relację pomiędzy obydwojma państwami i narodami. Ciekawe dane i opinie udało się uzyskać z materiałów zgromadzonych w Instytucie Pamięci Narodowej (dane wywiadu rządu londyńskiego z lat 1945-1947 dotyczące Węgier).

Ponadto przeanalizowano szereg danych archiwalnych i prasowych i na ich podstawie powstał rozdział mówiący o repatriacji Polaków z Węgier po 1945 roku. Przedstawiono tabelkę a w niej skalę wyjazdów Polaków z Węgier do ojczyzny. Kolejny problem, który dotąd nie był naświetlany to los Domu Polskiego w Budapeszcie po II wojnie światowej. Instytucja ta stała się niewygodna dla komunistów węgierskich, ale także dla ambasady polskiej w Budapeszcie. Ambasada PRL w Budapeszcie zgodziła się oddać ów budynek władzom stołecznym aby tylko czym prędzej pozbyć instytucji związanej z „polskim klerykalizmem”. Wreszcie w rozdziale tym poświęcono miejsce aktywności polskiej oświaty na Węgrzech i transformacji wśród organizacji polonijnych na Węgrzech po 1945 roku. W pracy przedstawiono też, jak duży wpływ w nawiązaniu stosunków węgiersko-polskich miała Moskwa co może posłużyć innym badaczom w definiowaniu stosunków politycznych w bloku wschodnim bezpośrednio po zakończeniu wojny. W rozdziale pierwszym omówiono też kruchość stosunków kulturalnych i gospodarczych przed 1948 roku pomiędzy Węgrami a Polską.

Rozdział drugi przedstawia relacje polsko-węgierskie przed rewolucją 1956 roku tj. w czasach stalinowskich oraz po śmierci Józefa Stalina. Zaprezentowano w nim rozwój współpracy politycznej pomiędzy Węgrami a Polską do rewolucji oraz wskazano na pojawiające się nowe płaszczyzny współpracy gospodarczej. Omówiono tu także współpracę na arenie międzynarodowej oraz traktat polsko-węgierski z 1948 roku oraz polsko-węgierską umowę kulturalną z tego samego roku.

Rozdział trzeci prezentuje współpracę polsko-węgierską w okresie rewolucji 1956 roku. Tematyka ta jest już bardzo dokładnie zaprezentowana przez historyków węgierskich Milkósa Mitrovitsa oraz Janosa Tischlera, stąd też w monografii zatytułowanej „Stosunki polsko-węgierskie w latach 1945-1970” nacisk położono na zaprezentowanie nieznanych dotąd wątków. W tym celu pokazano sylwetki Polaków walczących po stronie rewolucjonistów w 1956 roku. Podobnie pokazano jak dużą pomoc (w porównaniu nawet z krajami kapitalistycznymi) przekazało Węgrom ówczesne państwo i społeczeństwo polskie.

Najciekawszą część pracy (zdaniem autora) stanowi rozdział trzeci i czwarty. Prezentuje on stosunki polsko-węgierskie po rewolucji 1956 roku. Przeszły one po rewolucji do fazy nieufności, może nawet pewnej izolacji. Pierwszą ważną wizytą jaka miała miejsce po 1956 roku była wizyta Gomułki w Budapeszcie w maju 1958 roku (na kilka tygodni przed

egzekucją Imre Nagya). Omawiano wówczas sposoby intensyfikacji relacji gospodarczych i kulturalnych a także oczywiście politycznych stosunków. Cezura roku 1956 oraz wizyta z 1958 roku władz polskich w Budapeszcie były na tyle ważne, że niektórzy badacze uznają, że to właśnie po rewolucji niektóre płaszczyzny w stosunkach polsko-węgierskich zostały odkryte na nowo (kontakty międzypartyjne, gospodarcze). Rozdział ów relacjonuje powołanie specjalnych stałych komisji do rozwijania stosunków polsko-węgierskich na polu kultury i gospodarki. Kontakty partyjne na dobrą sprawę też rozwinęły większy impet dopiero po rewolucji 1956 roku. Nie oznacza to, że relacje polsko-węgierskie były serdeczne i bezproblemowe. Z powodów ideologicznych obydwie partie i kierownictwa dzieliły bariery nie do pokonania. Po Polskim Październiku funkcjonował w PRL okres pewnej swobody kulturalnej (sztuka awangardowa) i stosunkowo długo nietłumionej percepcji Zachodu. Węgry zwalczające wszelkie przejawy rewolucji były jeszcze przez wiele lat po 1956 roku bastionem przywiązania do wszystkiego co dyktował Kreml.

W rozdziale czwartym wskazano także, że kontakty kulturalne i partyjne były dalekie od spontaniczności. Były wyreżyserowanymi układami, na których kształt miały wpływ Komitety Centralne PZRP i WSPR (Węgierska Socjalistyczna Partia Robotnicza). Podpisywane wówczas umowy o współpracy gospodarczej także były porozumieniami niejednokrotnie krzywdzącymi jedną lub drugą stronę (przykładem może być umowa o wydobywaniu i podziale zysków z produkcji aluminium).

W rozdziale piątym jak już wspomniano zaprezentowałem nieznane dotąd sprawy w kontaktach polsko-węgierskich. Warto tu zwrócić uwagę na współpracę katolików świeckich z Polski i Węgier (PAX oraz węgierskie pisma *Vigilia* oraz *Uj Ember*). Kontakty religijne dotąd praktycznie nie omawiane zostały lepiej przedstawione (np. kontakty zakonów) oraz współpraca Urzędów ds. Wyznań w sprawach kościelnych w obydwu krajach.

Monografia przybliży wiele dotąd nieporuszanych tematów. Stosunkach polsko-węgierskich po 1956 roku takimi tematami była współpraca miast partnerskich (np. Katowice-Miszkolc), reakcji Węgier na plan Rapackiego oraz stosunku Budapesztu do problemu niemieckiego w Polsce. Monografia omawia też współpracę polsko-węgierską na płaszczyźnie polityki zagranicznej obydwu państw po 1956 roku, współpracę Komitetów Centralnych obydwu partii komunistycznych na płaszczyźnie ideologicznej i wreszcie stosunki polsko-węgierskie w okresie Praskiej Wiosny (1968)- (reakcje prasy węgierskiej na wydarzenia marcowe w Polsce).

5.. Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i pozostałe osiągnięcia naukowo-dydaktyczne oraz organizacyjne

5.1. Pozostałe obszary zainteresowań badawczych i osiągnięcia w tym zakresie

Poza zainteresowaniami badawczymi dotyczącymi historii Węgier i stosunków polsko-węgierskich, moje zainteresowania badawcze koncentrowały się także wokół innych zagadnień. Chciałbym tu wymienić badania nad kwestią narodowościową w Europie Środkowej, miejscu i roli Turcji w polityce regionalnej oraz procesie dewolucji zachodzącym w Wielkiej Brytanii. Z zakresu roli Turcji w polityce międzynarodowej opublikowałem dwa artykuły na temat roli Turcji w regionie Morza Czarnego oraz polityce zagranicznej tego państwa w trakcie rewolucji Arabskiej Wiosny w krajach Bliskiego Wschodu. Ukazały się one w następujących periodykach naukowych:

1. Tadeusz Kopyś, Polityka zagraniczna Turcji. Cz.I. Polityka Turcji w rejonie Morza Czarnego [w:] *Polski Przegląd Stosunków Międzynarodowych* nr 2/2012, s. 81-104.
2. Tadeusz Kopyś, Polityka zagraniczna Turcji. Cz.II. Reakcja Turcji na przemiany społeczno-polityczne w krajach arabskich [w:] *Polski Przegląd Stosunków Międzynarodowych*- Warszawa, nr 3/2013, s. 200-219.

Ponadto poruszałem w swoich badaniach tematykę kościoła w Europie Środkowej po 1945 roku. Owocem tych badań były dwa artykuły na temat kościoła opublikowane w krakowskim czasopiśmie naukowym *Folia Historica Cracoviensia* w Krakowie oraz jeden artykuł opublikowany w Warszawie w wydawanym przez zakon jezuitów *Przeglądzie Powszechnym*.

- 1 Tadeusz Kopyś, Współpraca katolików świeckich w Polsce i na Węgrzech w latach 60. XX wieku, *Folia Historica Cracoviensia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie, vol. 14 (2008), 111-123.

3. Tadeusz Kopyś, Polityka Jana Pawła II wobec Kościołów za żelazną kurtyną w drugiej połowie lat osiemdziesiątych XX wieku, t. 18, rocznik 2012, Folia Historica Cracoviensia, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie, s. 211-226.

3. Tadeusz Kopyś, Inwigilacja Kościołów w Europie Środkowej, Przegląd Powszechny, nr 11/2001, Warszawa 2005, s. 103-119.

Problematyki kwestii narodowościowej w Europie Środkowej dotyczyła moja pierwsza publikacja: Tadeusz Kopyś, *Kwestia narodowościowa na ziemiach Korony św. Stefana w latach 1867-1918*, Wydawnictwo PROMO, Kraków 2001; s. 158. Ponadto w kilku artykułach zajmowałem się też także problematyką narodowościową i dotycząca tożsamości narodowej (np. problem mniejszości narodowych na Rusi Zakarpackiej, w Siedmiogrodzie oraz w serbskiej Wojwodinie).

Wyżej wspomniano już o innej płaszczyźnie badawczej a mianowicie o tematyce dewolucji w Wielkiej Brytanii. Z tą tematyką wiąże się w pewnym sensie, artykuł jaki opublikowałem na temat dziejów myśli federacyjnej w Europie Środkowej. Myślę tu o dwóch publikacjach na temat Oszkara Jásiego które ukazały się w jednym z czasopism publikowanych przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych oraz w publikacji po konferencji naukowej, w której brałem udział na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika.

1. Tadeusz Kopyś, Z historii węgierskiego federalizmu (Oszkár Jási i jego koncepcja federacyjnej przebudowy naddunajskiego regionu Europy)- [tekst w języku rosyjskim] [w:] Europa –czasopismo Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych Nr 4/2002 [EUROPA – paper of Polish Institute for Foreign Affairs (Warsaw) –text in Russian - From the History of Hungarian Federalism - Jaszi Oszkar and his Federal Conceptions].

2. Tadeusz Kopyś, *Koncepcje federacyjnej przebudowy Europy Środkowej* Oszkara Jaszego w latach 1914-1920 [w:] *Koncepcje integracji w Europie w XX i XXI wieku*. Myśl polityczna, pod red. Huberta Stysa, Toruń 2008, s. 181-192.

5.2. Projekty

W ramach uzyskanych stypendiów realizowałem kilka projektów badawczych. Dwa z nich, realizowane w Institute for Advanced Study In Humanities w Edynburgu oraz w Collegium Budapest w Budapeszcie dotyczyły polityki regionalnej w Europie Środkowej i starych krajach UE. Owocem tych badań były publikacje dotyczące dewolucji i idei federacyjnej w Europie Środkowej.

5.3. Aktywność dydaktyczna

W ramach aktywności dydaktycznej prowadzę zajęcia w Instytucie Europeistyki UJ dotyczące: historii społecznej Europy, dziejów krajów bałkańskich w XIX oraz w XX wieku, migracji narodów środkowoeuropejskich w XIX oraz w XX wieku a także zajęcia, które dotyczą dziejów Żydów na Węgrzech oraz Holocaustu węgierskich Żydów. W ramach zajęć na temat Żydów na Węgrzech współpracowałem przez około dwa lata z Żydowskim Archiwum w Budapeszcie skąd uzyskałem ciekawe materiały dydaktyczne. W Instytucie Europeistyki prowadzę także seminarium licencjackie, na które uczęszczają studenci piszący prace licencjackie na temat Europy Środkowej oraz migracji i kwestii narodowościowej w Europie Środkowej.

W latach 2005-2013 pracowałem także w Śląskiej Wyższej Szkole Zarządzania im. gen. Jerzego Ziętka gdzie wykładałem przedmioty podobne to tych jakie powierzono mi w Instytucie Europeistyki UJ. W okresie mojej pracy w Instytucie Europeistyki UJ, w trakcie prowadzonych zajęć udało mi się zainteresować kilku studentów tematyką węgierską (potem kontynuowali naukę w Katedrze Filologii Węgierskiej UJ).

Poza tym brałem udział w procesie doktorskim pana magistra Attili Mestera pt. „*Katyń lengyel és magyar viszhangja 1943-1989*” (Echa Katynia w polskiej i węgierskiej prasie w latach 1943-1989) przygotowanej na Uniwersytecie w Debreczynie pod kierunkiem prof. Uniwersytetu w Debreczynie prof. Róberta Bartha. Byłem recenzentem pomocniczym tejże rozprawy (prawo węgierskie dopuszcza możliwość udziału recenzentów posiadających stopień doktora nauk humanistycznych w obronie prac doktorskich).

5.4. Aktywność organizacyjna

W 2006 roku wziąłem udział w zorganizowaniu prac Sesji Środkowoeuropejskiej Polskiej Akademii Umiejętności. W październiku 2006 roku wygłosiłem wykład w Polskiej Akademii Umiejętności na temat idei turańskiej na Węgrzech. Dzięki współpracy z Biurem Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie (pan dr Mariusz Krzysztofiński) zostałem zaproszony na prezentację filmu o Imre Nagy (główną rolę grał Jan Nowicki). Na owej prezentacji wygłosiłem wraz z Janem Nowickim wprowadzenie do filmu na temat węgierskiej rewolucji.

Inną inicjatywą było zorganizowanie wraz ze wspomnianym już wyżej dr Krzysztofińskim oraz Konsulem Honorowym RP w Szegedzie (Węgry) dr Karolem

Biernackim, konferencji na temat rzezi wołyńskiej i węgierskiej pacyfikacji Wojwodiny. Konferencja odbyła się w Nowym Szadzie (węg. Ujvidek), nie wziąłem z niej jednak udziału jako prelegent oddając możliwość wygłoszenia referatów osobom, które w tym temacie mają więcej do powiedzenia. Wziąłem jednak udział w zorganizowaniu tego naukowego spotkania.

Wreszcie podjąłem współpracę z Konsulem Honorowym Republiki Węgierskiej w Łodzi panem Tadeuszem Kaczorem. Owocem tej współpracy (największą była pomoc finansowa konsulatu w wydaniu książki) było wydanie książki pt. „Historia Węgier 1526-1989”.

Ponadto podczas dyskusji z węgierskimi historykami 2012 roku w Instytucie Polskim zaproponowałem, aby organizować polsko-węgierskie spotkania młodzieży. Ich owocem byłoby kształtowanie i wychowanie w duchu zbliżenia pomiędzy narodami, zrozumienia i zainteresowania młodych ludzi sprawami Europy Środkowej. Pokłosiem tego pomysłu i współpracy z węgierskimi i polskimi uczelniami była konferencja, która miała miejsce w 2013 roku w Budapeszcie.

5.5. Popularyzacja nauki

Moja aktywność na polu popularyzacji nauki jest dość skromna w porównaniu z innymi nauczycielami akademickimi. W trakcie pracy w Śląskiej Wyższej Szkole Zarządzania im. Gen. Jerzego Ziętka w Katowicach przygotowałem skrypt dla studentów do przedmiotu *Historia społeczna Europy*, który nie został jednak wydany w uczelnianym wydawnictwie z powodu likwidacji kierunku studiów –europeistyka na tej uczelni. W trakcie reklamowania śląskiej uczelni wśród potencjalnych studentów prowadziłem wykłady na tematy Węgier i Europy Środkowej dla uczniów liceów w regionie śląskim (Żory, Sosnowiec, Czechowice-Dziedzice).

Utrzymywałem też kontakt z liceum, w którym uczyłem się w młodości (II Liceum Ogólnokształcące w Starachowicach). Działająca tam, pod opieką prof. Barbary Tkaczyk oraz prof. Tadeusza Szczepańskiego filia Polskiego Towarzystwa Historycznego była bardzo aktywna i zapraszała mnie pięciokrotnie na wykłady dla uczniów liceum oraz nauczycieli szkół średnich w tym mieście. Wykłady dotyczyły głównie spraw węgierskich (stosunki polsko-węgierskie, rewolucja 1956 roku) oraz tożsamości narodowej Szkotów oraz dewolucji w Szkocji. Ponadto nauczałem historii w I Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie w roku szkolnym 2014-2015 i poza standardowymi obowiązkami dydaktycznymi wygłosiłem kilka prelekcji dla uczniów liceum (np. w marcu 2015 roku na temat żołnierzy wyklętych). Wracając do aktywności dydaktycznej na poziomie szkoły średniej pracowałem w charakterze nauczyciela historii na Pomorzu (Nowe nad Wisłą) oraz w Skawinie i w Krakowie (XIX LO im. Wł. Sikorskiego w Nowej Hucie).

W 2010 roku miała miejsce w Wieliczce sesja naukowa poświęcona pomocy węgierskiej dla polskich uchodźców w okresie drugiej wojny światowej. Organizatorem sesji była Biblioteka Miejska w Wieliczce. Moje wystąpienie dotyczyło szkoły polskiej w Balatonboglar, działającej w czasie drugiej wojny światowej na Węgrzech.

W marcu 2013 roku zostałem zaproszony przez organizatorów konferencji młodzieżowej w Budapeszcie na spotkanie mające na celu zbliżenie pomiędzy Polską a Węgrami. Ze strony polskiej organizatorem był Uniwersytet w Kielcach. Była to dwudniowa konferencja poświęcona sprawom zbliżenia pomiędzy obydwojoma krajami a w szczególności uwrażliwieniu nowego, młodego pokolenia na potrzebę współpracy. Co ciekawe młodzi ludzie nie byli tylko słuchaczami, ale zorganizowaliśmy dla nich oddzielny panel w trakcie którego przedstawiali swoje spostrzeżenia. Moje wystąpienie dotyczyło współpracy polsko-węgierskiej z historycznego punktu widzenia (1703-1939).

